

ISBN: 978-625-7854-00-9

© 2018 Ketebe Kitap ve Dergi Yayıncılığı A.Ş.

ketebe.com

Ketebe Yayınları: 318

Edebiyat



Yayın Yönetmeni

Furkan Çalışkan

Dizi Editörü

Aykut Ertuğrul

Yayıma Hazırlayan

Kadir Daniş

Düzeltili

Ayşe Nur Buzrul

Kapak

Harun Tan

Mizanpaj

Nilgün Sönmez

1. BASKI

Ağustos 2020
İstanbul

Ketebe Yayınları

Sertifika No. 34989

Maltepe Mahallesi Fetih

Caddesi No: 6 Dk: 2

Topkapı 34010 İstanbul

Tel: 212.612 29 30

e-mail: ketebe@ketebe.com

Baskı ve Cilt

Mega Basım Yayın San. ve Tic. A.Ş.

Cihangir Mah. Güvercin Cad.

No: 3/1 Baha İş Merkezi A Blok

Kat: 2 34310 Haramidere -

Avcılar / İstanbul Sertifika No: 44452

Tel: 212.412 17 00

© Eserin her hakkı anlaşmalı olarak Ketebe Kitap ve Dergi Yayıncılığı A.Ş.'ne aittir.
İzinsiz yayınlanamaz. Kaynak gösterilerek alıntı yapılabilir.

Roman ve Hayat



M. FATİH ANDI

KETEBE

M. Fatih Andı

1962 Adana doğumlu. 1985'te bitirdiği İstanbul Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Türk Dili ve Edebiyatı Bölümü'nde 2011 yılına kadar öğretim üyesi olarak çalıştı. Yurt içi ve dışında çeşitli üniversitelerde dersler verdi, çok sayıda bilimsel etkinliğe katıldı, çeşitli kurum ve kuruluşlarda görevler aldı. 2011-2018 yılları arasında Fatih Sultan Mehmet Vakıf Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Dekanı idi. Halen aynı üniversitenin rektörü olarak görev yapmaktadır. Türkiye Bilimler Akademisi (TÜBA) aslı üyesidir.

Eserlerinden bazıları şunlardır: *İnsan Toplum Edebiyat* (1995), *Servet-i Fünûn'a Kadar Türk Şiirinde Şekil Değişmeleri* (1995), *Mektuplarla Tevfik Fikret ve Çevresi* (1998, H. Yorulmaz ve Y. Daşcıoğlu ile birlikte), *Kartpostallarla Tevfik Fikret ve Çevresi* (1998, H. Yorulmaz ve Y. Daşcıoğlu ile birlikte), *Roman ve Hayat* (1999, Türkiye Yazarlar Birliği yılın en iyi edebî tenkit kitabı ödülü), *Hayata Edebiyatla Bakmak* (2006, Türkiye Yazarlar Birliği yılın en iyi deneme kitabı ödülü), *Güneşe Tutulan Ayna - Şiir İncelemeleri* (2011), *İstiklâl Marşı İstikbâl Marşı* (2010, H. Akay'la birlikte), *Emperyalizme Direniş Bilinci: Çanak-kale* (2015), *Bir Dağ Nasıl Söylerse Öyle: Cahit Zarifoğlu* (2017), *Akrebî Kuyruğundan Tutmak* (2018), *Şiirin Ufku* (2019), *İnce Ayar Hassas Mi'yar* (2020).

İçindekiler

Önsöz	7
Roman ve Hayat.....	11
Hayatımız Roman mı?.....	19
Roman Okumak Muzır mıdır?	23
“Roman Okuyacağına Dersine Çalış!”	29
Kadın Roman Okursa.....	37
Kadınlar, Roman ve Roman Kadınları I.....	47
Kadınlar, Roman ve Roman Kadınları II.....	55
Kadınlar, Roman ve Roman Kadınları III.....	65
Roman ve Trajik Hayat.....	77
Roman ve Piyasa.....	81
Kaçanlar, Kalanlar ve Romanlar	93
Resimli Romanlar, Roman Resimleri.....	101
Polis, Roman ve Sultan.....	109
Fennî Roman.....	115
Romana Dair Birkaç Anekdöt.....	119
Biyografi ve Roman I.....	127
Biyografi ve Roman II.....	131
Kılık Kıyafet, Moda ve XIX. Asır Romanı	137
Ayna, Roman, Aile	149
Bu Kitapta Yer Alan Yazıların Bibliyografik Bilgileri	155

Önsöz

Okumak, haberli olmak demektir. Haberli olmak ise, haberli olunan karşısında kabulleri yahut redleri olmaktır. Kabuller yahut redler, kişinin bu kabuller yahut redler öncesindeki durumuna göre bir değişmeyi ve başkalaşmayı ifade eder.

Althusser “Masum okuma yoktur.” der.

Okuyarak haberdar oluş yollarından birisi de hiç şüphesiz edebiyattır.

Edebi eserler de estetik etkilerinin yanı sıra -ki neticede bu da bir haberli kılış ve etkileyiştir- bilgi aktarımını, haberdar ediş ve uyandırış fonksiyonunu taşırlar. Kim *Küçük Ağa*'yı okuduktan sonra Millî Mücadele'ye başka bir açıdan bakmanın da mümkün olabileceğinin farkına varmadığını söyleyebilir? *Bu Böyledir*'i okuduktan sonra geleneksel hayat-modernleşme tezaadının sancılarını içinde hissetmeyecek kaç edebiyat okuru vardır? “Süleymaniye’de Bayram Sabahı”nı okuduktan sonra, bir medeniyetin mükemmeliyetinin göstergesi olan bir mîmâri eseri, Süleymaniye’yi “cedlerin mağfîret iklimi”nden soyutlayarak yalnızca “hendeseden bir âbide” sanmaya devam edebilir miyiz?

Edebi eserler içinde bu etkileyişin ve haberdar edişin en yoğun ve kolay gerçekleştiği türlerden birisi şüphesiz romandır.

Roman bu etkileyişi daha kolay yapar, çünkü diğer türlerin çoğuna göre hayata karşı daha detaylara inici, daha kuşatıcı ve bütüncül bir bakışla bakmak zorundadır. Kuşattığı ve kendi janrı içinde yoğunlaşarak sunduğu bu hayatın cazibesi içine okuyucuyu daha kolay çekebilir.

Her roman, farklı gözlerle görülen hayatın farklı kalemlerden yeniden yorumlanması demektir. Her romancı, kaçınılmaz olarak, kendi idrak edebildiği, farkına varabildiği ve kuşatabildiği hayatı eserine taşıyabilir. Hayatın bu şekilde “hayatlar”a dönüşmesi, okuyucunun hayatında da okunarak edinilen “hayatlar”ın zenginliğinin, birikiminin ve deneyimlerinin mevcut hale gelmesi manasını taşır. Bu değişmedir, başkalaşmadır.

Bizim edebiyatımızın ancak XIX. yüzyılın son çeyreği içinde tanıyabildiği roman türü, Türk toplumu için de böyle bir değişimin ve “başka”lardan haberdar oluşun, başka hayatların farkına varışın ve bu farkına varışla birlikte başka düşüncelere, başka duygulara ve heyecanlara açılışın anahtarı olmuştur. Tanzimat sonrası edebiyatında, hatta Servet-i Fünûn edebiyatının sonlarına kadar romanın handiyse geleneksel göz ağrımız şiirin bile önüne geçmesinin arkasında bu etkinin rolü vardır.

Umberto Eco, “Metin, örnek okuyucusunu üretmek üzere tasarılanmış bir aygıttır.” der. Metnin, hele edebi metnin bu aygıtlık işlevi bizde kendisini herhalde en belirgin olarak romanda göstermiştir.

“Eski”lerle “yeni”lerin boy ölçüşme zemini olan XIX. yüzyıl edebiyatımızda roman “yeni”dir. Bu yeni edebi tür, yeni bir “metin” olarak, geldiği toplumda kendisi için yeni olan okurunu kendisi üretmiş ve “üretilen” bu yeni okur tipleri toplumdaki başkalaşımın dildeki kavramsal yansımalarından birisi olan “yeni”ler içerisinde, değişimin önemli rükünlerinden birisi olmuşlardır.

Neticede, adına “Batılılaşma Dönemi Edebiyatı”, “Yenileşme Dönemi Edebiyatı”, “Arayışlar Dönemi Edebiyatı”, “Değişim

Dönemi Edebiyatı” vesaire ne dersek diyelim, XIX. yüzyıl edebiyatı içerisinde -bugüne kadar uzanan süreçte de diyebiliriz- romanın, Türk toplumundaki değişimin hazırlayıcılarından ve yansıtıcılarından birisi olduğu görülür. Yani bizde romanın alabildiğine sosyal bir boyutu da vardır. Hatta bu boyut, bahsini ettiğimiz değişimin başlangıç dönemlerinde, XIX. yüzyıl içerisinde estetik titizliklerin, edebi maksatların bile önüne geçmiştir zaman zaman. Unutulmamalı ki ilk romancılarımız; o Ahmed Midhat Efendiler, Namık Kemaller, Şemseddin Samiler, Recaizade Ekremler hatta Halid Ziyalar, Hüseyin Cahitler ve Mehmed Rauflar yaşadıkları dönemlerin Batılılaşmacı birer aydınlarıdır. Hepsinin bu romancı kimliklerinin ardında bir de politik kişilikleri, siyasi tavır alışları vardır. Bir kısmı, gizli yahut aşikâr, romanı bu siyasi kişiliklerinin ifadesi, düşüncelerinin propaganda aracı olarak görmüşlerdir.

İşte romanın bizim edebiyatımızda arz-ı endam edişinden itibaren çizdiği bu tablo, bu edebi türe o günden -hatta- bugüne uzanan macerası içerisinde özellikle sosyal etkileri açısından da bakmayı zorunlu kılmaktadır.

Elinizdeki bu kitapta yer alan yazılar, böyle bir bakış açısıyla kaleme alınmış yazılardır.

Roman ve Hayat, 1992’den bu yana çeşitli edebiyat dergilerinde yayımladığımız yazılardan oluşmaktadır. Kitabın içinde yer alan birkaç yazı ise daha önce *İnsan Toplum Edebiyat* isimli kitabımızda yayımlanmıştı. Fakat konu bütünlüğünü göz önünde bulundurarak bu yazıları *Roman ve Hayat*’a da dahil ettik.

Yazılarda yer yer tekrarlar olabilir. Buna karşılık, bu yazıların, böyle uzun bir sürede farklı zamanlarda, farklı dergilerde yayımlanmış olması bahanesinin arkasına sığınıyorum.